

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01.04.2020, sp. zn. 7 Tdo 289/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.289.2020.1

Číslo: 15/2021

Právní věta: I. Přestože při posuzování zákonných podmínek hrubé nedbalosti podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku je důležité subjektivní hledisko pachatele, nelze odhlížet od objektivních okolností případu, zejména od toho, jakou činnost pachatel vykonával, s jak nebezpečnou věcí při tom zacházel a jak závažný následek mohl způsobit. U určitých specifických činností, jako je např. letecký provoz, je namísto vyžadovat daleko vyšší míru opatrnosti a hranice hrubé nedbalosti může být níže než u běžných lidských činností. Zřejmou bezohlednost k zájmům chráněným trestním zákonem ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku je nutno spatřovat v jednání pachatele spočívajícím ve sledu leteckých manévřů, při nichž letěl relativně delší dobu v nepovolené výšce, mimořádně nízko nad terénem, který neznal a kde mohl předpokládat různé překážky v podobě elektrických vedení apod., navíc aniž by provedl důkladnou předletovou přípravu a pozorně sledoval prostor před sebou. II. Subjektivní stránka spáchaného trestného činu nemusí být ve skutkové větě v odsuzujícím rozsudku vyjádřena vždy popisem vnitřního vztahu obviněného (pachatele) k následku. Postačí, že vyplývá z popsaného způsobu jednání, který nepřipouští jiné právní posouzení než závěr o určité formě zavinění. To, jak výslovně je nutno subjektivní stránku ve výroku rozsudku popsat, záleží na tom, o jaký trestný čin jde.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.04.2020

Spisová značka: 7 Tdo 289/2020

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nedbalost hrubá, Rozsudek, Zavinění

Předpisy: § 120 odst. 3 tr. ř.

§ 15 tr. zákoníku

§ 16 odst. 2 tr. zákoníku

§ 16 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. H. podané proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 11. 2019, sp. zn. 6 To 410/2018, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Litoměřicích pod sp. zn. 1 T 50/2017.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 1 T 50/2017, byl obviněný J. H. uznán vinným přečinem poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku, za který mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 800 Kč, tedy celkem ve výši 80 000 Kč. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl vykonán ve stanovené lhůtě, byl mu uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců.

2. Uvedeného trestného činu se podle zjištění soudu prvního stupně dopustil obviněný v podstatě tím, že dne 20. 4. 2016 v době kolem 17.50 hodiny za meteorologických podmínek vyhovujících pro let za viditelnosti letěl jako pilot s letounem L-200D nad hladinou řeky Labe proti směru jejího toku ve směru od L., přičemž v blízkosti Sportovního leteckého zařízení L. (dále též ve zkratce „SLZ“) v rozporu s ustanovením bodu SERA.5005 písm. f) odst. 2 prováděcího nařízení Komise Evropské unie ze dne 26. 9. 2012, č. 923/2012, a dále ustanovením 4.6 leteckého předpisu Pravidla létání L2, vydaného Ministerstvem dopravy České republiky pod č. j. 153/2014-220, sklesal z důvodu nácviку bezpečnostního přistání pod minimální doporučenou výšku letu a v této výšce, kde není povolen žádný civilní letový provoz, pokračoval v letu asi 2,6 km, přičemž v místě přechodu vodičů nadzemního vedení vysokého napětí přes řeku Labe mezi pozemkem parcelní č. XY v katastrálním území obce XY a pozemkem parcelní č. XY v katastrálním území obce XY ve výšce letu asi 30 m nad hladinou řeky Labe přehlédl vodiče nadzemního elektrického vedení vysokého napětí navzdory tomu, že oba mřížové stožáry nadzemního elektrického vedení vysoké 35,95 m a 35,6 m výrazně převyšovaly okolní trvalý porost na obou březích řeky Labe, a v důsledku toho narazil vrtulovým krytem a listy vrtule pravého motoru do horních silových vodičů elektrického nadzemního vedení 2 x 22 kV, a způsobil tím přetržení dvou horních vodičů a následné přepálení jednoho spodního vodiče nadzemního vedení vysokého napětí, čímž došlo k přerušení dodávky elektrické energie, v důsledku toho bylo v době od 17.50 hodin do 18.33 hodin téhož dne postiženo celkem 4 307 odběratelů a v době od 18.30 hodin do 21.12 hodin téhož dne celkem 363 odběratelů, a dále tímto jednáním vznikla poškozené obchodní společnosti ČEZ Distribuce, a. s., škoda ve výši 739 558,17 Kč.

3. Odvolání obviněného proti rozsudku soudu prvního stupně (kterým jej napadl v celém rozsahu) Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 4. 11. 2019, sp. zn. 6 To 410/2018, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání obviněného

4. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný J. H. dovolání, kterým je napadl v celém rozsahu, a odkázal na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), k) a l) tr. ř. Především poukázal na ústní vyhlášení napadeného usnesení, při němž soud užil formulace, že se mu něco „osobně nelíbí“, subjektivní stránka je v odůvodnění rozhodnutí obsažena „více méně skrytě“ a zákonná kritéria hrubé nedbalosti je třeba „trošičku přizpůsobit“. Vzhledem k zásadě ústnosti považuje obviněný tyto a další slovní obraty za podstatné. V další části dovolání obsáhle citoval z ústního odůvodnění napadeného usnesení (i s odkazy na příslušnou stopáž zvukového záznamu), kritizoval jednotlivé obraty předsedy senátu a označil je například za skandální, nepřijatelné a v rozporu se základními zásadami trestního práva a s ústavními principy. Obviněný uzavřel, že přístup obou soudů nižších stupňů je založen na nepochopení specifické letecké problematiky.

5. Dále obviněný namítl, že skutková věta rozsudku soudu prvního stupně nevyjadřuje žádným způsobem subjektivní stránku přečinu, jímž byl uznán vinným, což nelze nahradit v odůvodnění. Podle obviněného nebyla naplněna subjektivní stránka dané skutkové podstaty a nelze ji dovodit ani z toho, že obviněný přehlédl vodiče elektrického vedení, nebo že podle vyjádření odvolacího soudu situaci „nějakým způsobem nedoceníl“. Hrubá nedbalost vyžaduje zřejmou bezohlednost k zájmům

chráněným trestním zákonem, což v případě obviněného z ničeho nevyplývá, přičemž neporušil žádný právní předpis. V dovolání obviněný rovněž uvedl, že sklesání bylo legální a není stanoveno, za jak dlouho by měl opět vystoupat do doporučené výšky, a že soudy vůbec neřešily, jak dlouho trvá „veškeré nastavení letadla“ tak, aby bylo možné opět bezpečně vystoupat.

6. Obviněný byl v toleranci přesnosti pilotáže podle požadavků na soukromé piloty. Pro držitele průkazu soukromého, tedy amatérského pilota letounů, je předepsána tolerance +/- 150 ft (asi 50 m) pro dodržení výšky. To je podstatné pro představu, jak složité je odhadnout a udržet přesnou výšku. Vybočí-li pilot z této tolerance, nelze z toho dovozovat jeho bezohlednost. Soudy však nesprávně považovaly obviněného za pilota „zkušeného“.

7. Obviněný vyjádřil nesouhlas také se závěrem soudů, že hodlal pokračovat v nácviu nouzového přistání. Šlo pouze o vyhlížení vhodné plochy, což se učí v základním pilotním výcviku a jde o zcela běžnou činnost. Tento závěr soudů je podle obviněného v extrémním rozporu s provedenými důkazy. Ve skutečnosti nehledal plochu pro nácvik přistání, ale zvažoval, co by dělal v případě reálného vysazení motoru.

8. V části svého dovolání nazvané „Doporučení není zákaz“ obviněný uvedl, že je mu kladeno za vinu sklesání pod minimální doporučenou výšku letu. To jednak neučinil, protože výška průletu nad letištní plochou při nácviu přistání není stanovena a manévr může skončit jak přistáním, tak průletem. Dále se mu klade za vinu porušení doporučení, nikoli předpisu, respektive zákazu. Obviněný však má za to, že právně vynutitelné je pouze porušení zákazu, nikoli doporučení.

9. Obviněný nesouhlasil ani se závěrem odvolacího soudu, že se rozhodl provést nácvik bezpečnostního přistání až v průběhu letu, což zcela vylučuje jakoukoli přípravu. K tomuto závěru dospěl odvolací soud nad rámec skutkových zjištění soudu prvního stupně, aniž by provedl jediný důkaz. Obviněný absolvoval přípravu, za letu se pak rozhodoval, zda provede zmíněný manévr, nebo od něj upustí. V rámci přípravy nebyl povinen použít jinou než předepsanou mapu, v níž není elektrické vedení v daném místě zakresleno.

10. K otázce hrubé nedbalosti obviněný odkázal na rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. [6 Tdo 1203/2015](#), kde Nejvyšší soud nepovažoval za vědomé hazardérství a zřejmou bezohlednost ani přejetí železničního přejezdu řidičem nákladního vozidla v momentě, kdy již přijížděl vlak, čímž navíc řidič porušil několik dopravních předpisů. Obviněný poukázal také na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#). Doplnil, že z letadla jsou stožáry viditelné proti tmavé zemi extrémně špatně, takřka vůbec. Obviněný zmínil i článek v L. deníku z listopadu 2019, kdy mělo na daném místě dojít k další letecké nehodě, spojené se ztrátou lidského života, což teprve vedlo k řádnému označení elektrického vedení. Obviněný dále uvedl, že zřejmá bezohlednost k zájmům chráněným v trestním zákoně by se v jeho případě rovnala zřejmé bezohlednosti k vlastnímu životu. Jeho počínání bylo naopak vedeno snahou o zvyšování bezpečnosti vlastního létání. Obviněný vyjádřil i názor, že v jeho případě byl prostor také pro uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*. V tomto směru podle něj rozhodnutí odvolacího soudu nereflakuje specifika případu, ale vykazuje známky sériově užívaného odůvodnění.

11. Podle obviněného nelze skutkové okolnosti důkladněji zjistit a je na místě, aby Nejvyšší soud zrušil napadená rozhodnutí soudů obou stupňů a zprostil jej obžaloby, případně aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání a replika obviněného

12. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedl, že

obviněný v podstatě opakuje svou obhajobu z předchozího řízení, s níž se již soudy správným a dostatečným způsobem vypořádaly. Se stanoviskem soudů, že obviněný jednal hrubě nedbale a že nedošlo k porušení zásady subsidiarity trestní represe, státní zástupce souhlasí. Zjevně podle něj nebyl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Ten nemůže být naplněn jen proto, že obviněný nesouhlasí s obsahem tzv. skutkové věty ve výroku o vině, který nepovažuje za dostatečný. Není však naplněn ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soudy zvolená právní kvalifikace je bezvadná a řádně odůvodněná.

13. Státní zástupce se neztotožnil ani s tím, že by tzv. skutková věta neobsahovala popis okolností, z nichž lze dovodit hrubou nedbalost. Skutková zjištění se nevyčerpávají obsahem tzv. skutkové věty, nýbrž je lze čerpat i z odůvodnění. Okolností svědčící pro hrubou nedbalost obviněného je mj. fakt, že za dobré viditelnosti a příznivých meteorologických podmínek přehlédl stožáry vysokého napětí, které výrazně a zřetelně převyšují své okolí a jsou pro každého velice dobře viditelné. Při vynaložení běžné míry opatrnosti a obezřetnosti není možné je přehlédnout. Pokud ani sám obviněný neuvedl žádnou okolnost, která by mohla negativně ovlivnit jeho možnost sledovat okolí, tak fakt přehlédnutí stožárů svědčí jednoznačně o jeho nedbalosti.

14. O tom, že šlo současně o hrubou nedbalost, svědčí podle státního zástupce to, že obviněný nerespektoval povinnosti vyplývající mu hned z několika předpisů, nepostupoval ani v souladu s doporučeními, ačkoliv smyslem relevantních předpisů a doporučení je ochrana bezpečnosti leteckého provozu, případně zdraví a života lidí. Není vyloučeno, aby člověk současně porušil povinnost a doporučení, navíc obviněný, ačkoliv již před startem uvažoval o nácvičce bezpečnostního přistání, tedy nikoli zcela jednoduchého manévru, si neopatřil dostatečné množství informací o letišti a jeho okolí, kde se chystal provést bezpečnostní přistání, a to vše za situace, kdy neznal terén. Nadto obviněný pilotoval stroj, jehož pilotáž je náročná, protože není vybaven moderními navigačními prvky a přístroji, a pohyboval se v místech, kde je rozsáhlý průmyslový objekt s komíny a stožáry.

15. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

16. Na vyjádření státního zástupce reagoval obviněný replikou, v níž především v podstatě zopakoval některé námitky uvedené v dovolání a poukázal v tomto směru na argumenty, s nimiž se podle jeho názoru soudy nevypořádaly. Zdůraznil, že na amatérské piloty dopravních letadel nelze klást nároky jako na dopravní piloty. Obviněný setrval na svém návrhu uvedeném v dovolání.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

17. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání obviněného J. H. je zjevně neopodstatněné.

18. Uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze podřadit námitku, podle níž se obviněný nedopustil skutku z hrubé nedbalosti. S touto námitkou se však nelze ztotožnit. Nejprve je třeba konstatovat, že nejde o situaci, že by subjektivní stránka spáchaného přečinu nebyla nijak obsažena ve skutkové větě ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Byť by bylo možno představit si lepší vyjádření, hrubou nedbalost lze dovodit z popisu skutku a v souvislosti s odůvodněním pak rozsudek soudu prvního stupně nedovoluje žádné pochybnosti. Subjektivní stránka skutkové podstaty spáchaného trestného činu nemusí být ve skutkové větě vyjádřena vždy výslovně popisem vnitřního vztahu obviněného k následku. Postačí, pokud např. vyplývá z popsaného způsobu jednání, který nepřipouští jiné právní posouzení, než (v tomto případě) hrubou nedbalost. To, jak explicitně musí být subjektivní stránka ve výroku rozsudku popsána, vždy záleží na tom, o jaký trestný čin jde.

19. V posuzovaném případě odvolací soud označil za stěžejní vyjádření, že obviněný „v této výšce, kde není povolen žádný civilní letový provoz, pokračoval v letu 2,6 km“. Je třeba dodat, že k tomu neměl žádný (v dané chvíli) legitimní důvod a že za tohoto stavu „přehlédl“ vodiče nadzemního vedení vysokého napětí, byť byly dobře viditelné (z vyjádření „přehlédl“ lze dovodit, že nešlo o úmysl, ale o nedbalost). Z odůvodnění pak lze doplnit, že obviněný přehlédl vodiče elektrického vedení, protože se zkrátka nedíval (podle jeho výpovědi sledoval terén po straně, kde vyhlížel plochu pro případné bezpečnostní přistání), a rovněž jeho příprava před letem byla nedostatečná - nezjistil si dostatečně důkladně podmínky pro zvolené manévry v místě, kde nikdy dříve neletěl. Navíc mu patrně nic nebránilo - jak zmínil soud prvního stupně - provést nejprve kontrolní průlet ve vyšší, předepsané a bezpečné výšce.

20. Zjištěný a v rozsudku dostatečně popsáný skutek soud prvního stupně správně kvalifikoval jako přečin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo z hrubé nedbalosti zničí, poškodí, odstraní nebo učiní neupotřebitelným obecně prospěšné zařízení nebo ohrozí jeho provoz. V dané věci není sporu o tom, že byla naplněna objektivní stránka skutkové podstaty tohoto trestného činu. Je také zřejmé, že k naplnění subjektivní stránky se (od 1. 1. 2010) vyžaduje hrubá nedbalost.

21. Ta je definována v § 16 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož je trestný čin spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Hrubou nedbalostí se tedy rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti (vyšší stupeň míry nedbalosti), ať již vědomé, či nevědomé, a to na základě přístupu (postoje) pachatele k požadavku náležité opatrnosti, který svědčí o zřejmé, tj. zcela zjevné bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem (viz např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 250).

22. Kritériem nedbalosti v obou jejích formách je zachovávání určité míry opatrnosti pachatelem, která je zpravidla charakterizována jako potřebná míra opatrnosti. Míra potřebné opatrnosti je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin spáchaný z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu. Objektivní hledisko doplněné subjektivním hlediskem platí nejen pro vymezení nedbalosti nevědomé, ale i pro vymezení nedbalosti vědomé, poněvadž přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu.

23. Zmíněná charakteristika hrubé nedbalosti pak váže intenzitu nedbalosti právě na postoj pachatele k požadavku náležité opatrnosti, který výslovně uvádí definice hrubé nedbalosti obsažená v § 16 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž používá formulaci, že přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé „bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem“. Zdůrazňuje tedy přístup pachatele, při jehož hodnocení se musí zvažovat obě hlediska, jak subjektivní, tak i objektivní, byť vzhledem k uvedené dikci bude subjektivní hledisko převažovat. Pojem „bezohlednosti k zájmům chráněným trestním zákonem“ je sice zcela novým pojmem v trestním právu (zavedený trestním zákoníkem od 1. 1. 2010), ale jde zároveň o pojem, který charakterizuje podle trestního zákoníku přístup pachatele k náležité opatrnosti, což znamená, že pachatel vzhledem ke svému postoji nebere ohled na zájmy chráněné trestním zákoníkem. K posouzení zjevné bezohlednosti pachatele nutno přistoupit z hlediska zkušenosti pachatele a ostatních okolností případu, přičemž je třeba zvažovat na jedné straně povinnosti uložené pachateli zvláštními právními nebo bezpečnostními předpisy nebo uznávanými pravidly a na druhé straně vlastnosti, zkušenosti, znalosti a okamžitý stav pachatele (vzdělání, kvalifikace, obecné i speciální zkušenosti, inteligence, postavení v zaměstnání apod.) a jednak okolnosti konkrétního případu, ať už existují nezávisle na pachateli, nebo jsou jím vyvolané. Zvláštní pozornost je pak třeba věnovat právě

přístupu pachatele k požadavku náležitě opatrnosti, neboť v tom je jádro posouzení míry jeho zavinění, tedy zda jeho nedbalost byla hrubá, či jen lehká, resp. menší, tj. zda jednal s nižší mírou nedbalosti (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 240 a 241).

24. Hrubá nedbalost podle trestního zákoníku tudíž není zvláštním druhem nedbalosti (vedle nedbalosti vědomé a nevědomé), ale jen vyjádřením míry nedbalosti požadované trestním zákoníkem, ať už jde o nedbalost vědomou, či nevědomou. Vyšší intenzita nedbalosti je u některých trestných činů požadována z důvodu, aby se zabránilo nadměrnému uplatňování trestní represe v méně závažných případech charakterizovaných nižší mírou zavinění.

25. Jestliže hrubá nedbalost představuje vyšší míru některé ze základních forem nedbalosti (buď vědomé, nebo nevědomé), bylo nutno nejprve dovést, jakou formu nedbalosti bylo možné shledat u obviněného J. H. Soud prvního stupně k tomu nezaujal jednoznačné stanovisko a v odůvodnění rozsudku poněkud nepřesně uvedl, že obviněný mohl a měl vědět o existenci nadzemního elektrického vedení, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal, že toto zařízení nepoškodí. Odvolací soud se rovněž výslovně nezabýval otázkou formy nedbalosti (z hlediska jejího vyjádření v zákoně). Oba soudy však uvedly dostatek argumentů, z nichž vyplývá, že obviněný jednal ve vědomé nedbalosti. I když to nebylo podstatou dovolacích námitek (ty se zabývají otázkou posouzení míry nedbalosti jako hrubé), dodává Nejvyšší soud, že obviněný jako pilot s příslušným oprávněním (navíc poměrně zkušený) a jako inteligentní člověk bezpochyby věděl, že při daném způsobu letu těsně nad zemí v obydlené oblasti s průmyslovým objektem může (mimo jiné) poškodit obecně prospěšné zařízení, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal, že k tomu nedojde. Jednal tudíž vědomě nedbale.

26. Dovolatel uvedl (kromě poukazu na výše zmíněné rozhodnutí trestního senátu Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. [6 Tdo 1203/2015](#)) citace z rozhodnutí soudů ve věcech občanskoprávních i z odborné literatury, z nichž dovozuje míru intenzity nedbalosti a závažnosti případů nutných k tomu, aby mohlo jít o hrubou nedbalost. Z těchto výkladů však nelze beze zbytku vycházet, neboť jde o historicky a právně specifickou problematiku.

27. Společné je chápání toho, že hrubá nedbalost je vyšší mírou nedbalosti. Kromě nedbalosti vědomé a nevědomé se v teorii podle míry její intenzity rozlišuje i nedbalost hrubá (*culpa lata*), lehká (*culpa levis*), případně nejlehčí (*culpa levissima*). V dovolání se cituje z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#) (publikovaného pod č. 59/2015 Sb. rozh. obč.), v němž Nejvyšší soud připomněl, že pojem hrubé nedbalosti je civilnímu právu vlastní již od jeho úplných počátků. V římském (justiniánském) právu se hrubou nedbalostí (*culpa lata*) rozuměla „neopatrnost až nepochopitelná, kdy někdo udělá něco, co by někdo jiný neudělal. Porušení vši opatrnosti je tak flagrantní, že se nabízí vysvětlení, že pachatel chtěl způsobit vzniklou škodu, že tedy nejednal nedbale, ale se zlým úmyslem. Proto se také *culpa lata* stavěla na roveň zlému úmyslu – *culpa lata dolo comparabitur*“ (viz KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 112). Poukazuje se i na to, že obecný zákoník občanský označoval hrubou nedbalost termínem „nápadná nedbalost“ a v rozhodnutí ze dne 19. 3. 1937, sp. zn. Rv I 328/37 (Sbírka Vážný č. 15951), definoval pojem nápadné nedbalosti Nejvyšší soud Československé republiky, který uvedl, že hrubá (nápadná) nedbalost je „... neobyčejné zanedbání nutné péle a opatrnosti, které se dopouští jen člověk obzvláště neopatrný nebo lehkomyšlný, který nedbá ani toho stupně opatrnosti, jehož jsou schopni i lidé méně způsobilí než člověk prostředních schopností“. Podobně Nejvyšší soud Československé republiky judikoval v rozhodnutí ze dne 9. 10. 1923, sp. zn. Rv I 521/23 (Sbírka Vážný č. 3005), že nedbalost lze považovat za hrubou jen tehdy, „musily-li bez námahy býti předvídaný její neblahé následky a mohlo-li se jí býti vyvarováno“.

28. Je dále skutečností, že z hlediska právních důsledků byla hrubá nedbalost mnohdy kladena na roveň úmyslného zavinění. Ani to však neřeší otázku vymezení hrubé nedbalosti pro trestní právo, v

němž rozlišení nedbalosti (včetně hrubé) od úmyslu má samozřejmě zásadní důsledky pro právní kvalifikaci skutku a mimo jiné například pro odlišení přečinu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 tr. zákoníku od úmyslného trestného činu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 tr. zákoníku nebo od trestného činu poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku. Také občanskoprávní judikatura ovšem v jiných oblastech zdůrazňuje rozlišení právních důsledků jednání v úmyslu a z hrubé nedbalosti.

29. Rovněž je nutno připomenout, že rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#), na který dovolatel odkázal, sice konstatuje, že za zavinění rovnocenné úmyslu je třeba podle práva České republiky považovat hrubou nedbalost, činí tak ale pouze pro účely výkladu a použití ustanovení čl. 29 odst. 1 a čl. 32 odst. 1 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (dále jen „Úmluva CMR“). Předpokládá-li zmíněná úmluva existenci úpravy zavinění rovnocenného s úmyslem, byl Nejvyšší soud při neexistenci takové právní úpravy, která by v českém právním řádu obecně či v případě přepravní smlouvy výslovně kladla jinou formu zavinění na roveň úmyslu, postaven před dvě možnosti - buď pojem zavinění rovnocenného s úmyslem ponechat v českém právním prostředí „prázdný“, nebo jej naplnit obsahem mu nejbližším - tedy pojmem hrubá nedbalost, jako nedbalosti nejvyšší intenzity. Dospěl přitom k závěru, že přijetí první možnosti by vedlo k významnému vychýlení úpravy odpovědnosti ve prospěch dopravce, odchýlení se od rozhodovací praxe běžné v jiných evropských státech, a to vše v rozporu s účelem čl. 29 Úmluvy CMR, neboť ten předpokládá širší okruh důvodů pro odepření omezení odpovědnosti dopravce než jen pro případy úmyslného jednání. Nejvyšší soud se proto přiklonil k druhé možnosti, aniž by zmíněný výklad zamýšlel vztáhnout pro obecné občanskoprávní účely, tím méně pro účely trestního práva. Z uvedeného je zřejmé, že závěry zmíněného rozhodnutí nedopadají na posuzování trestní odpovědnosti, a tím méně na projednávanou věc. Vzhledem k tomu, že se obviněný dovolává citovaného občanskoprávního rozhodnutí, lze jen pro ilustraci připomenout, že zde Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jednání spočívající v zaparkování kamionu řidičem dopravce na nehlídaném odpočívadle u čerpací stanice (v rozporu s požadavky objednatele přepravy) představuje hrubou nedbalost dopravce v řádné péči o zásilku, a to rovnocennou s úmyslem (ve smyslu Úmluvy CMR).

30. Konečně je možné pro úplnost zmínit, že hrubou nedbalost upravovaly (avšak nedefinovaly) některé prvorepublikové předpisy, například železniční dopravní řád, zákon o úrazovém dělnickém pojištění, upravoval ji i pojišťovací zákon, a poté i zákon směnečný a šekový, a v občanském zákoníku z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů) byl pojem hrubé nedbalosti obsažen v § 447 odst. 2 obč. zák., který se ovšem týkal omezení náhrady za ztrátu na výdělku. Ani v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, nyní ve znění pozdějších předpisů) není obsažena definice hrubé nedbalosti, ovšem v řadě ustanovení se tento pojem užívá, například v souvislosti s právem odvolání daru z důvodu nouze (§ 2071 o. z.), s nemožností vyloučení nebo omezení náhrady újmy (§ 2898 o. z.), s náhradou nemajetkové újmy (§ 2971 o. z.) nebo s důvodem bránícím právu zřízení nezbytné cesty [§ 1032 odst. 1 písm. b) o. z.]. Je zřejmé, že tyto úpravy se primárně nevztahují k protiprávnímu jednání, což dále potvrzuje význačnost pojmu hrubé nedbalosti ve vztahu ke konkrétním institutům občanského a trestního práva.

31. Nejbliže zde posuzované deliktní odpovědnosti je úprava obsažená v § 2971 o. z., kde je rovněž hrubá nedbalost jako zvláštní okolnost, za níž byla způsobena újma, prakticky postavena na roveň úmyslu (v tomto případě úmyslnému způsobení škody ze zvláště zavrženíhodných pohnutek), avšak i zde jsou pouze alternativně postaveny různé formy zavinění, jež vedou ke stejné právní sankci. Nelze tudíž ani z toho dovozovat jakýkoli přínos nebo posun pro trestně právní posuzování hrubé nedbalosti, i když lze obecně konstatovat, že všechna výše naznačená a používaná vymezení hrubé nedbalosti víceméně považují hrubou nedbalost za nedbalost nejvyšší intenzity, tedy za takovou nedbalost, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu k plnění povinností. V případě poškozujících jednání

je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob.

32. Přesto je možné v zájmu úplnosti zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 972/2018](#), uveřejněný pod č. 18/2020 Sb. rozh. obč., který vykládá ustanovení § 2971 o. z. právé z hlediska pojmu „hrubá nedbalost“. Nejvyšší soud zde dospěl k závěru, že pokud v dané věci žalovaná umožnila útěk psa opomenutím zajistit branku ze zahrady, pak její nedbalost nedosahuje takové intenzity, aby byla považována za hrubou ve smyslu § 2971 o. z. Nebylo totiž tvrzeno ani prokázáno, že by šlo o opakované porušení, nebo že by zahrada nebyla vůbec zajištěna proti útěku psa, případně že by docházelo k projevům a chování psa velmi nebezpečnému pro okolí a že by žalovaná lehkomyšlně přistupovala k plnění své povinnosti.

33. Z výše uvedeného vyplývá, že i přes určité společné rysy se výklad pojmu „hrubá nedbalost“ liší historicky, ale logicky i z hlediska různých právních institutů, pro něž je vykládán. O nutnosti vycházet z konkrétního pojetí v trestním zákoníku ostatně svědčí i fakt, že v průběhu diskuse nad pracovními verzemi návrhu nového trestního zákoníku byla i v literatuře předložena další definice hrubé nedbalosti, podle které je trestný čin spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně nebo jiném zákoně upravujícím trestné činy porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a zcela zjevně bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, b) nevěděl, že svým jednáním může způsobit takové porušení nebo ohrožení, ač o tom zcela zjevně vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl. A na závěr těchto rámcových úvah je vhodné zmínit, že dost dobře není vzájemně použitelná ani judikatura vykládající pojem „hrubá nedbalost“ ohledně různých, zcela rozdílných trestných činů, kromě nyní posuzovaného přečinu například přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 tr. zákoníku nebo přečinu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 tr. zákoníku.

34. Stran posuzování hrubé nedbalosti obviněného J. H. v tomto konkrétním případě lze dále uvést, že jeho zřejmou bezohlednost k zájmu chráněnému trestním zákoníkem je třeba spatřovat právě ve sledu manévrů, při nichž obviněný letěl mimořádně nízko nad zemí v místech, kde zjevně mohl očekávat překážky jako např. komíny apod., letěl tak po relativně delší dobu, aniž by provedl důkladnou předletovou přípravu, a aniž by se alespoň důkladně rozhlížel, byť, jak soudy uvedly, letadlo mu to příliš dobře neumožňovalo. Tím spíše se však zvolený postup, tedy sklesání a prohlížení letiště (bez takového předchozího kontrolního průletu, jak ho uvádí soud prvního stupně a jak se o něm zmiňuje zpráva Úřadu pro civilní letectví) a poté let nízko nad zemí, respektive nad řekou (podle tvrzení obviněného vyhledávání další vhodné plochy pro bezpečnostní přistání mimo letiště), jeví jako hazardérství. Obviněný se dostal do situace, kdy po určitou dobu nesledoval, kam letí, a z toho důvodu přehlédl elektrické vedení i stožáry. To vyplývá především z jeho vlastních výpovědí v přípravném řízení i v hlavním líčení. Tedy nikoli proto, že by stožáry nebyly dobře viditelné, jak tvrdí nyní.

35. Ze samotné povahy letového provozu, který je vzhledem k možným škodlivým následkům jakékoli neopatrnosti řádově nebezpečnější než běžné lidské činnosti, je u něj třeba očekávat a vyžadovat také daleko vyšší míru opatrnosti než u jiných činností. Tu obviněný zjevně nedodržel, což se projevilo právě způsobeným následkem, který ovšem mohl být nepoměrně závažnější. Shora zmíněné zákonné podmínky hrubé nedbalosti podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku je nutno vykládat i s ohledem na objektivní okolnosti. Ačkoli dominantní bude subjektivní hledisko, nelze je odtrhávat od toho, jakou činnost obviněný konkrétně vykonával, s jak nebezpečnou věcí při tom zacházel a jak závažné poškození nebo ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení (ale i jiný související následek) mohl způsobit. Proto na účastníky leteckého provozu je třeba klást vyšší nároky a hranici hrubé nedbalosti je třeba hledat „níže“ než v jiných oborech lidské činnosti. Bezesporu to měl na zřeteli předseda odvolacího senátu, který se při ústním odůvodnění rozhodnutí zmínil o „přízpusobení“ posuzování

hrubé nedbalosti s ohledem na specifikum letecké problematiky.

36. Není přitom podstatné a není předmětem tohoto rozhodnutí, jaké počty hodin jsou a měly by být stanoveny pro letecký výcvik v porovnání například s autoškolou. Nikoli každá lidská činnost je také stejně podrobně regulována právními předpisy. To se týká například pozemní dopravy, které se účastní nesrovnatelně více lidí. I proto obviněným citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. [6 Tdo 1203/2015](#), nelze nijak porovnat s případem obviněného vzhledem ke zcela odlišným skutkovým okolnostem. To, že každý případ je nutno z hlediska formy a míry nedbalosti hodnotit individuálně podle konkrétně zjištěných skutkových okolností, je dobře patrné i z toho, že jiný případ neuváženého vjetí motorovým vozidlem na železniční přejezd byl Nejvyšším soudem hodnocen tak, že došlo k naplnění znaků přečinu podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku (resp. obdobného trestného činu podle § 184 tr. zák.) včetně hrubé nedbalosti - viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. [7 Tdo 1302/2012](#).

37. Obviněný opakovaně vytýká neorientovanost soudů nižších stupňů v oblasti složité letecké problematiky, ale přitom sám jednoduše zaměňuje pojmy a směšuje protichůdná tvrzení a námitky. Tak například zaměňuje doporučení, že při nácvičku sklesání nad plochu letiště je doporučená výška 50 metrů, s předpisem, který ukládá létat minimálně ve výšce 150 metrů (respektive nad obydlenými oblastmi 300 metrů). Obviněnému je především kladeno za vinu, že nedodržel ustanovení předpisu uvedeného ve výroku odsuzujícího rozsudku o minimální povolené výšce letu nad zemí nebo vodou a nad nejvyšší překážkou v okruhu 150 metrů od letadla. Kromě toho je zřejmé, že v málo frekventovaných oborech lidské činnosti, které jsou právně regulovány jen rámcově, je možné jednat hrubě nedbale i porušením „pouze“ doporučení, nikoli právního předpisu.

38. Nelogická je rovněž námitka obviněného, že není žádným předpisem stanoveno, v jaké době a po proletění jaké vzdálenosti od „legálního“ sklesání nad letiště má pilot opět vystoupat s letadlem do povolené výšky letu. To by ovšem - dovedeno do důsledku - znamenalo, že když jednou pilot za účelem nácvičku přistání legálně sklesá do výšky 50 metrů nad letiště (nebo i níž), může pak letět těsně nad zemí tak dlouho, jak uzná za vhodné.

39. Obviněný rovněž zpochybnil údaj, že v nepovolené malé výšce pokračoval v letu 2,6 km, což je vzdálenost od středu letiště. Tato námitka je však bezvýznamná. Jestliže letiště bylo dlouhé 450 metrů, tak od jeho konce takto obviněný pokračoval v letu 2375 metrů. Toto upřesnění nemá žádný význam pro posouzení skutku. Podstatné je, že podle závěrečné zprávy Ústavu pro odborné zjišťování příčin leteckých nehod pokračující let v této fázi nelze spojovat s typickým průběhem prohlídky vhodné plochy pro bezpečnostní přistání.

40. Zavádějící je i námitka obviněného o toleranci výšky pro amatérské piloty. Podstatné není to, jak těžké je pro pilota daného letounu odhadnout a udržet správnou výšku. Obviněný se totiž v dané výšce nepohyboval omylem, ale zcela záměrně. Nešlo o vybočení ze stanovené tolerance, ale o to, že obviněný se rozhodl po určité době pokračovat v letu v podstatě při zemi. Proto je irelevantní jeho tvrzení, že soudy neřešily, kdy mohl bezpečně zase vystoupat. V odůvodnění svého rozsudku soud prvního stupně vyložil, že 2,6 km od letiště obviněný ještě nestoupal, i svědci zaznamenali konstantní dráhu letu, a po spatření elektrického vedení už obviněný nestačil s tak těžkým letadlem vystoupat z nepovolené výšky 30 metrů dostatečně vysoko. Přitom (podle doplňující citované odborné zprávy), i pokud by letěl rychlostí pouhých 180 km/hod., tak by se letadlo při včasném započítání stoupání nacházelo již asi 80 metrů nad hladinou řeky Labe a bezpečně by proletělo nad elektrickými vodiči. Kromě toho obviněný tvrdil, že letěl mnohem rychleji, takže by musel dosáhnout do místa nehody ještě vyšší letové hladiny.

41. Podstata hrubě nedbalého jednání obviněného je tedy zřejmá a spočívala v nebezpečném letu v nepovolené, velmi nízké výšce s relativně hůře ovladatelným letadlem nad obydleným terénem, který

obviněný neznal a kde mohl předpokládat různé překážky v podobě komínů, elektrických vedení apod. Právě v tom se projevil postoj obviněného k požadavku náležité opatrnosti, který lze charakterizovat jako lehkovážný, a proto - s ohledem na nebezpečí, které objektivně hrozilo - svědčící ve vztahu k tomuto nebezpečí (slovy zákona) o zřejmé bezohlednosti obviněného. Tím Nejvyšší soud samozřejmě nezpochybňuje řádnost života obviněného i jeho dosavadní hodnocení jako zodpovědného pilota. Zde je však hodnocen konkrétní stíhaný skutek.

42. Lichá je rovněž námitka, že obviněný svou chybou ohrozil i vlastní život, a že by tedy musel jednat zřejmě bezohledně i ve vztahu k vlastnímu životu. To je však při haváriích zaviněných z nedbalosti situace poměrně typická. Souvisí to s tím, že při jednání z vědomé nedbalosti pachatel spoléhá (byť bez přiměřených důvodů), že havárii nezpůsobí. Hrubá nedbalost pak vyjadřuje pouze míru určitého hazardérství, lehkovážnosti, které pachatel v daném okamžiku podlehne.

43. Obviněný současně poukázal na to, že je pouze amatérským pilotem a že na něj nelze klást tak vysoké nároky jako například na piloty dopravních letadel. To je sice pravda, avšak po obviněném lze požadovat, aby při provozování nebezpečného hobby, které si zvolil a k němuž splnil všechny předpoklady, úzkostlivě plnil všechny předpisy a bezpečnostní doporučení, a minimalizoval tak možné nebezpečí. Pro poškozeného, jehož majetek či život byl ohrožen, není podstatné, zda je ohrozil amatérský, anebo profesionální pilot.

44. Uplatněnému dovolacímu důvodu odpovídá také námitka, že soudy měly použít zásadu subsidiarity trestní represe. K té se však již vyčerpávajícím způsobem vyjádřil odvolací soud v odůvodnění svého usnesení. O nějaké šablonovitosti zde nelze hovořit, odvolací soud zcela konkrétně zdůvodnil, proč jednání obviněného vykazuje nejen takovou míru společenské škodlivosti, která není nijak neobvykle malá, ale konstatoval např. také chybějící sebereflexi obviněného (byť vyjádřil lítost). Nelze přehlédnout, že spáchaným činem byla mimo jiné způsobena značná škoda a že mohlo dojít i k daleko závažnějším následkům. Také Nejvyšší soud je toho názoru, že v daném případě nemůže postačovat například samotné nahrazení škody pojišťovnou a omluva obviněného odběratelům elektrické energie, ale je třeba působit na obviněného prostředky trestního práva, aby si pro příště lépe uvědomil riziko provozování své oblíbené činnosti, které spočívá nejen v ohrožení obecně prospěšných zařízení, ale zejména také života a zdraví lidí.

45. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán v případech, kdy v rozhodnutí nějaký výrok chybí nebo je neúplný. Obviněný vztáhl tento dovolací důvod ke své námitce, že ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně není vyjádřena subjektivní stránka přečinu, jímž byl uznán vinným. Již bylo výše vysvětleno, že tato námitka nemůže obstát. Mimo to ji však nelze ani podřadit pod tento dovolací důvod. V případě neúplných výroků totiž musí jít o vady srovnatelné se situací, kdy výrok chybí. Jde tedy o případy, jestliže ve výroku chybí nějaká podstatná náležitost, např. celá skutková věta. Pod citovaný dovolací důvod nelze podřadit situace, kdy skutková věta přesně nevystihuje všechny znaky podstatné pro právní kvalifikaci skutku. Zde by bylo možno eventuálně uplatnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nicméně ten v posuzovaném případě nebyl naplněn, jak bylo výše vysvětleno.

46. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný založil na existenci důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) a k) tr. ř. v předchozím řízení. Jelikož je dovolání zjevně neopodstatněné z hlediska těchto dovolacích důvodů, je tomu stejně i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

47. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. H. jako zjevně neopodstatněné.